

דיני תפילה ליקוט מטור או"ח סי' נא' סעיף א'

- א. ברוך שאמר וכו' צריך לאומרו בניגון ובנעימה כי הוא שיר נאה ונחמד למעלה.
- ב. מעלות שונות יש בהקדמה לתפילה בפסוקי דזמרה. רבי שמלאי אומר יהא חלקי עם גומרי הלל בכל יום, ומסקינן שזה פסוקי דזמרה שהם הלל.
- ג. מנלן שזה חיוב לאומרם ? מביא הטור מהגמרא בברכות [לב.] דרש רבי שמלאי לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואחר כך יתפלל. לכן תקנו לאומרם קודם תפילה.
- ד. ומקורו : מואתחנן אל ה' וכתוב בתריה ה' אלוקים אתה החילות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה זה סידור שבחיו יתברך, ואחר כך התפלל ואמר אעברה נא ואראה וגו'.
- ה. ומדוע בחרו דוקא שבחים אלו ? כי אמר רבי אלעזר כל האומר תהילה לדוד בכל יום [שלוש פעמים] מובטח לו שהוא בן העולם הבא. [ע"כ הטור עפ"י הב"ח].
- ו. ומוסיף הטור וצריך לכוון בתהילה לדוד. [מכאן סעיף ז'] ויותר יכוון בפסוק פותח את ידך שעיקר מה שקבעוהו לומר בכל יום הוא בשביל אותו פסוק שמזכיר בו שבחו של הקב"ה שמשגיח על בריותיו ומפרנסן. [בקש"ע אומר שיכווין להמשיך פרנסה לכלל ישראל].
- ז. ואומרים לפני אשרי יושבי ביתך מפני שלומדים שמזה שצריך אדם לישיב שעה אחת קודם שיתפלל.
- ח. הטעם שאומרים ויברך דוד ושירת הים לפי שכל הטו' לשונות של שבח הסדורים בברכת ישתבח דורש במכילתא מתוך שירת הים, ומפסוקי ויברך דוד.
- ט. [ב"י ס"ק ח'] כתב בספר אורחות חיים בשם ה"ר נתן אותם בני אדם שאומרים פסוקים במרוצה..לא יאות עבדין שמקצרין שבחו של מקום בשביל שאלת צרכם היש מלך שיתרצה בכך.
- י. כתב בספר אורחות חיים שמזמור לתודה מצוה למשוך אותו בנגינה ולנגן כי כל השירות עתידות להתבטל חוץ ממזמור לתודה. [ב"י והביאו המשנ"ב]

סימן נ"ג בענין ש"ץ

לשון הטור. "ואין ממנין אלא מי שנתמלא זקנו. אבל מי שהביא שתי שערות יכול לירד לפני התיבה, ובלבד שיהא באקראי.
וצריך שיהא לבוש ומעוטף כדתנן פוחח אינו עובר לפני התיבה, והוא מי שלובש בגדים קרועים וכתיפיו וזרעותיו מגולות."

סימן נג' ס"ק לד'. כוונת הש"ץ לש"ש

- המ"ב מזהיר במי שיש לו קול נעים שירנן להקב"ה ולא סתם שירות.
- א. לכאורה זה מפני שכל מעשיו צריכים להיות לש"ש כבסימן קלא'. ולפי"ז אדם העובד לפרנסתו ועבודתו ע"י שירה בפיו, הרי"ז ככל עבודה שצריך שיתכוין לצורך עבודת ה'.
- ב. וכן ילד או אשה שמחפשים הרפיה וחוויות ובמקום ללכת לגן חיות וגן שעשועים שומע זמר כדי שאחר כך יהיה פנוי לעבודת ה' כנ"ל לא נראה שאסור וחמור משאר תענוגים.
- ג. איסור נוסף : **עשאוני בני כלי זמר**, לכן יזהר שלא לשורר דברי קודש. ואלו המשוררים דברי קודש אם כוונתם להתעוררות ויר"ש. אולם צריך שגם השומעים ישמעו למטרה זו [אג"מ]
- ד. ישנו איסור נוסף **זמרה מנלן דאסור** שנאמר בשיר לא ישתו יין ויש מחלוקת האם האיסור הוא רק בזמן שכיבה וקימה ובאכילת בשר ושתיית יין כדרך המלכים, או כל זמרה אסור מלבד בסעודות מצוה. בירושלים הקפידו ע"כ מאוד. ואמר הגרשז"א צ"ל שלבני תורה ראוי להזהר בזה.

ה. כשמדברים בזה יש להעלות ע"כ שבירושלים היו אסונות שונות, ונתגלה בחלום, שיש טענה בשמים שנמצאים בירושלים ורואים לפנייהם את בית המקדש חרב ומנגנים בכלי זמר בחתונות, ואסרו זאת. האיסור בזמנו נעשה רק בחתונות ולא באירועים אחרים וביום יום, כי לא עלה על דעת אז שיגנונו בלי חתונה.

סעיף טו' דין סירוב.

הסירוב הוא מפני האחריות הרוחנית והדרגה שצריך העובר לפני התיבה ולא מפני ענוה שאינו ראוי להסתלסל. הגמרא אומרת שהסירוב הוא כמלח בתבשיל.. כלומר כל התפילה הינה אחרת כשבאה אחר סירוב שהאדם הוא אדם עניו ואינו כבהמה ומתגאה לחשוב שהוא ראוי לאיצטלא זו. בזמנינו לא כ"כ מקפידים לסרב, כי להיות בעל תפילה אין זה כל כך כבוד, אבל יש למצוא כאלו שבטנם מלאה טענות על זה שמדלגים עליהם.

סימן נו' ביאור הקדיש מהטור:

בקדיש אומרים פעמים שמים רבא, יתגדל ויתקדש שמים רבא, ויהא שמים רבא מברך, ויש בזה פירוש עמוק יותר יתגדל ויתקדש הוסד מן המקרא והתגדלתי והתקדשתי לעיני הגוים האמור במלחמת גוג ומגוג שאז יתגדל שמו של הקב"ה דכתיב ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. שמים רבא. יש מפרשים **שם יה רבא** שאנו מתפללין על **שם י"ה** שאינו שלם שיתגדל ויתקדש ושיחזור להיות שלם, והיינו לעת הגאולה שינקום מעמלק שנשבע שלא יהיה השם שלם עד שינקום ממנו דכתיב כי יד על כס י"ה שאין הכסא שלם ואין השם שלם אלא לאחר שינקום ממנו ואז יהיה השם שלם וגם הכסא דכתיב האויב תמו חרבות לנצח, וכתיב וה' לעולם ישב כון למשפט כסאו הרי השם שלם והכסא שלם. ולפי זה שם-יה זה עם מפיק ה' כי זה שם השם ולפי זה מברך פירושו תפילה נוספת ששמו יהיה מבורך לעולם הבא. [תוס' ברכות ג.] ולפי זה אין להפסיק בין שמים לרבא, אבל לפני מברך יכול להפסיק. ומדוע אומרים אותו בלשון תרגום ? מפני המלאכים שלא יקנאו בישראל או שיקטרגו חלילה שהרי הגמרא אומרת שבזמן איש"ר הקב"ה כבכול מתאונן על הגלות. עיי"ש בב"ח. ורבינו יצחק בתוספות בברכות פירש שיהא שמו הגדול מבורך לעולם ולעלמי העולמים. ומבאר שאמרו אותו בלשון תרגום, לפי שהיו רגילין לומר אותו אחר הדרשא, שעל זה עומד העולם והיו שם עמי הארץ שאינן מכירין אלא לשון ארמית שהוא לשונם. ולפי זה אפשר להפסיק בין שמים לרבא אבל לא בין רבא למברך. ומשמע בטור ובתוס' שתפסו עיקר כפירוש הר"י על כן יאמר הכל בנשימה אחת.

א. ועונין הציבור בכונה שלימה אמן. יהא שמים רבא מברך לעלם ולעלמי עלמא כדאיתא בפרק כל כתבי העונה אמן יהא שמים רבא בכל כחו קורעים לו גזר דינו של שבעים שנה. פירוש בכל כחו בכל כוונתו. וחוזר על ב' הפירושים הנ"ל.

ב. וכתב הרקנ"ט רצה לומר שמכוין כל כח השם באמרו יהא שמים רבא ולכן אע"ג דאי אפשר לכוין כל כח השם דמי ימלל גבורות ה' וגו' מכל מקום יכווין בכל מה שיוכל.

ג. ועיין בדרישא איתא במדרש א"ר אלעזר ב"ר יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך מצאתי אליהו זכור לטוב ועמו ארבעת אלפים גמלים טעונים. אמרתי לו מה אלו טעונים ? אמר לי אף וחימה ! לעשות נקמה באף וחימה במי שסיפר בין קדיש – לברכו, בין ברכה – לברכה, בין פרק – לפרק, בין אמן יהא שמים רבא – ליתברך.

ד. ועיין בב"י מחלוקת בטעם בכל כוחו, הר"ר יונה ס"ל שזה בשביל לעורר את הכוונה אבל אין ענין בקול דווקא. וכן משמע ברש"י. [כ"א יודע מעצמו מהימים הנוראים כיצד הקול מעורר את

ה. הכוונה. ואילו התוספות בשם הפסיקתא והב"י בשם הזוהר אומרים שיענו בקול ממש ועי"ז מבטלין גזירות רעות.

ו. אומר יתברך... שבע שבחים כנגד שבעה רקיעין. [והיה מי שהוסיף יתקלס, ולשבחין שאנו אומרים התרגלנו ואיננו מתפעלים מהם כמעט.]

במנין הכריעות בקדיש יש דעות שונות וזו שיטת השו"ע :

יתגדל ויתקדש שמיא רבא.

בעלמא די ברא כרעותיה וימליך מלכותיה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן. **יהא שמיא רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא.**

יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמיא דקודשא **ברוך הוא.**

לעלא מן כל ברכתא ושירתא תושבחתא ונחמתא [דאמירן בעלמא, **ואמרו אמן.**

תתקבל צלותהון ובעותהון דכל ישראל קדם אבוהון דבשמיא, ואמרו אמן.

יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים עלינו ועל כל ישראל, ואמרו אמן.

כשהציבור עונה אמן מקדים האומר ופוסע בכריעה שלוש פסיעות, ושם עומד ואומר: עושה שלום..

ארבעת הכריעות האלו הם חובה ואילו הכריעה בעושה שלום היא רשות.

ברכו את ה' המבורך.

ש. מדוע הש"ץ חוזר ואומר אחר הציבור ברוך ה' המבורך לעולם ועד.

ת. כי בקריאתו לציבור ברכו את ה' עדיין לא הלל את ה' בעצמו, לכן אחר שסיימו חוזר ואומר.

ש. האם כורע בברכו ?

ת. כן [ביה"ל סי' קג']. באשי ישראל ליקט שיכרע מעט, ולא ככריעות בשמונה עשרה, שיהיה הבדל בין הכריעות.

ש. היכן בדיוק כורע ? ת. כורע בברכו את וזוקף בה'. [להספרדים רק החזן כורע]

חשיבותו של ברכו : כל פעם כשמפסיקין לאיש"ר ואמן וקדושה ואמן של הקל הקדוש ש"ת שים שלום מפסיק ג"כ לעניית ברכו.

ש. האם אומר אמן אחר אמירת החזן. ת. מנהגינו שלא, ויש נוהגים שאומרים אמן.

ש. מי ודאי עונה אמן ? ת. אמנם מי ששמע את הציבור שגומרים לענות ולא ענה עמהם עונה אחריהם או אחר השץ אמן.

סימן נה' ס"ק ה' אמירת ברכו מהווה תחילת ברכה ראשונה של ברכות קר"ש אחר ברכו זה נחשב באמצע הפרק ולא יפסיק כלל לשום דבר כגון ברכת תפילין, ואע"פ שהמתפלל ביחיד כלל אינו מתחיל מברכו המתפלל בציבור מברכו זה בין הפרקים.